

ÖYKÜ

amok koşucusu

ALMANCA DİLİNDEN TÜRKÇE'NE: TUBAN KARADENİZ

DÜNYA EDEBİYATI

stefan
zweig

AMOK KOŞUCUSU
Stefan Zweig

TİMAŞ YAYINLARI | 4240
Dünya Edebiyatı Dizisi | 42

YAYIN YÖNETMENİ
İhsan Sönmez

EDİTÖR
Ayşe Tuba Ayman

KAPAK TASARIMI
Ravza Kızıltuğ

İÇ TASARIM
Tamer Turp

1. BASKI
Haziran 2017, İstanbul

ISBN
ISBN: 978-605-08-2541-1

TİMAŞ YAYINLARI
Cağaloğlu, Alemdar Mahallesi,
Alayköşkü Caddesi, No: 5, Fatih/İstanbul
Telefon: (0212) 511 24 24
P.K. 50 Sirkeci / İstanbul

timas.com.tr
timas@timas.com.tr
facebook.com/timasyayingrubu
twitter.com/timasyayingrubu

Kültür Bakanlığı Yayıncılık
Sertifika No: 12364

BASKI VE CILT
Sistem Matbaacılık
Yılanlı Ayazma Sok. No: 8
Davutpaşa–Topkapı/İstanbul
Telefon: (0212) 482 11 01
Matbaa Sertifika No: 16086

YAYIN HAKLARI
© Eserin her hakkı anlaşmalı olarak
Timaş Basım Ticaret ve Sanayi Anonim Şirketi'ne aittir.
İzinsiz yayımlanamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

STEFAN ZWEIG

28 Kasım 1881'de Viyana'da, Avusturyalı zengin bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geldi. Almanya, Avusturya ve Fransa'da eğitim gördü. I. Dünya Savaşı sırasında Zürih'e geldi. Savaş karşıtı kimliğiyle tanındı. Savaş sonrasında Salzburg'da Frederike von Winternit'le evlendi. 1934 yılında Nazi baskısı nedeniyle Avusturya'yı terk etti. İlk eşinden ayrıldıktan sonra 1939'da Lotte Altman'la evlendi. Daha sonra New York'a gitti, ardından da Brezilya'ya yerleşti. Avrupa'nın düştüğü duruma dayanamayarak 1942'de karısıyla birlikte intihar etti. Deneme, öykü ve romanlarının yanında, kaleme aldığı yaşamöyküleriyle de ünlüdür. *Satranç*, *Amok Koşucusu*, *Yakıcı Sır*, *İnsanlığın Yıldızının Parladığı Anlar* ve *Korku* en ünlü eserleri arasında yer alır.

1912 yılının Mart ayında Napoli limanında, büyük bir transatlantiğin boşaltılması sırasında tuhaf bir kaza meydana geldi; gazeteler bu kaza hakkında ayrıntılı, fakat son derece abartılı haberler yayımladı. Oceania'nın bir yolcusu olduğum halde diğerleri gibi ben de bu garip olaya şahit olma fırsatını yakalayamamıştım, çünkü kaza gece vakti gemiye kömür yüklenip yük boşaltılırken yaşanmıştı; biz ise bu gürültüden kaçmak için hep birlikte karaya çıkmıştık, kafelerde tiyatrolarda vakit geçiriyorduk. Yine de şahsi kanaatim, o zaman açıkça dile getirmediğim bazı tahminlerimin bu heyecan verici sahnenin gerçek açıklaması olduğu yönündedir; artık aradan onca yıl geçtiğine göre o tuhaf olaydan hemen önce yaşanan bir konuşmadan yaptığım çıkarımları dile getirmemin bir mahsuru yoktur herhalde.

*

Kalküta'daki gemi acentesinde Avrupa'ya dönüş için Oceania'da yer ayırtmak istediğimde, görevli memur üzüntüyle omuzlarını silkti. Bana bir kamara ayarlayıp ayarlayamayacağını henüz bilmediğini, yağmur mevsimi

başlamadan hemen önce biletlerin daha Avustralya'da tükendiğini, kesin bir şey söylemek için Singapur'dan gelecek telgrafi beklemesi gerektiğini belirtti. Ertesi gün de büyük bir neşeyle bana bir yer ararlayabileceğini söyledi; tabii bu yer geminin orta kısmında, güvertenin tam altında bulunan ve pek konforlu olmayan bir kamaraydı. Artık eve dönmek için sabırsızlanıyordum, bu yüzden fazla düşünmeden kabul ettim.

Memur doğru söylemişti. Gemi tıka basa doluydu ve kamara pek kötüydü; geminin kazan dairesinin yakınındaki ufak, basık ve dört köşeli bu bölmeyi yalnızca yuvarlak bir lombozun puslu manzarası aydınlatıyordu. İçerideki ağır, boğuk hava yağ ve küf kokuyordu. Deliye dönmüş çelikten bir yarasa gibi tepemde vızıldayan elektrikli vantilatörden bir an olsun kurtulmak mümkün değildi. Aşağıda, aynı merdiveni hiç ara vermeden soluk soluğa inip çıkan bir kömür hamalı gibi çalışan motor inleyip paturdıyor, yukarıda ise gezinti güvertesinde ayaklarını sürüye sürüye bir oraya bir buraya yürüyenlerin bitmek bilmeyen sesleri duyuluyordu. Gri traverslerden oluşan küf kokulu bu mezara bavulumu bırakır bırakmaz koşarak güverteye döndüm ve karadan esip dalgaların üzerinden süzülerek derinlerden yükselen tatlı ve hoş rüzgârı amber gibi içtim.

Ancak gezinti güvertesi de bir hayli kalabalık ve hareketliydi; insanlar, o alanda tıklıp kalmış olmanın verdiği ateşli asabiyetle sohbetlerine ara vermeden bir aşağı bir yukarı koşturuyordu. Şakalaşan kadınların şen sesleri, dar güvertede aralıksız dönüp duranlar ve çenesi düşük kalabalığın nihayetinde tekrar karşılaşacakları halde huzursuz bir şekilde sandalyelerin önünden akın akın geçmesi nedense

bunalttı beni. Yeni bir dünyaya şahit olmuştum, birbirini kovalarcasına hızla iç içe geçen resimleri içimde biriktirmiştim. Şimdi ise bunları etraflıca düşünmek, parçalara bölmek ve art arda gördüğüm bu şeyleri sıcağı sıcağına yeniden gözümde canlandırıp bir düzene sokmak istiyordum; ama bu kalabalık bulvarda bir an olsun durup dinlenmeye imkân yoktu. Kitabın satırları, konuşa konuşa önümden geçenlerin silik gölgelerinde kayboluyordu. İnsanın, bu gölgesiz gezinti sokağında düşünceleriyle baş başa kalabilmesi mümkün değildi.

Üç gün boyunca böyle bir fırsat kolladım, sabırla insanlara, denize baktım; ama deniz hiç değişmiyordu, hep mavi ve boştu, yalnızca gün batımı esnasında bir anda üzerine tüm renkler serpiştiriveriyordu sanki. Geçen son üç yirmi dört saatlik zaman dilimi sonrasında insanları ezberlemiyordum artık. Gördüğüm her surattan bıkaçak kadar aşına olmuştum onlara, kadınların tiz kahkahaları sinirimi bozuyordu, birbirine komşu olan iki Hollandalı subayın bağıra çağıra tartışmaları ise artık beni rahatsız etmiyordu. Geriye kalan tek çare kaçmaktı: Ama kamara sıcak ve havasızdı, salonunda ise İngiliz kızları doğru düzgün beceremedikleri halde durmaksızın piyanoda yarım yamalak valsler çalıyorlardı. En sonunda saat düzenini tersine çevirmeye karar verdim; henüz ikindi olmasına rağmen kamaraya daldım, öncesinde de akşam yemeğini ve dans merasimini uyuyarak geçirmek için birkaç bardak birayla kafayı buldum.

Dar bir tabutu andıran kamara, uyandığımda iyice karanlık ve bunaltıcı bir hal almıştı. Vantilatörü kapatmıştım, içeride biriken yağlı ve nemli hava yüzden şakaklarım zonkluyordu. Sanki duyularım uyuşmuştu; zamanı ve mekânı kavramam

için birkaç dakika geçmesi gerekti. En azından gece yarısı çoktan geçmiş olmalıydı, zira ne müzik sesi duyuyordum ne de durmaksızın ayaklarını sürüyerek yürüyenlerin adımlarını; yalnızca motor, Leviathan'ın atan kalbi, geminin çatırdayan gövdesini görünmeze itiyordu.

Etrafı yoklayarak güverteye çıktım. Bomboştı. Bakışlarımı, tüten bir kuleyi andıran bacaya ve ürkütücü bir şekilde parıldayan göndere doğru kaldırır kaldırmaz büyüleyici bir aydınlık gözlerimi kamaştırdı. Gökyüzü ıslıl ıslıldı. İçinde dans eden bembeyaz yıldızlara nazaran karanlıktı, ama yine de ıslıl ıslıldı; sanki orada kadife bir perde, muazzam bir ışığı gizliyordu ve parıldayan yıldızlar, bu tarifsiz aydınlığın perdedeki delik ve gediklerden süzülen ışık huzmeleriydi. Gökyüzünü daha önce hiç o geceki gibi görmemiştim... Öylesine ıslıl ıslıl, öylesine çelik gibi bir mavi; ama yine de kıvılcımlar saçıyor, parıl parıl parlıyor, adeta içinden ışık fışkırıyordu; bu ışık kasvetli aydan ve yıldızlardan aşağı süzülüyor ve sanki kaynağını gizemli bir şeyden alıyordu. Beyaz bir cilayı andıran ay ışığı altında geminin tüm kıvrımları koyu kadife denize karşı göz kamaştıran bir ışıltıyla parlıyordu; sel gibi akan bu parıltının içinde halatlar, seren direkleri, tüm ince çizgiler, tüm detaylar erimişti; direklerdeki ışıklar ve onların üzerindeki gözetleme yerinin yuvarlak gözü adeta boşlukta asılı duruyordu, gökyüzünün parlak yıldızları arasında dünyevi sarı yıldızlar gibi.

İşte tam tepemde o büyümlü burç, Güneyhaçı takımıydı, parıldayan elmas çivilerle görünmez bir duvara çakılmış gibi havada asılı duruyorken yalnızca gemi hareket ediyordu, nefes alıp verirken göğsü hafifçe bir aşağı bir yukarı bir aşağı bir yukarı inip kalkan devasa bir yüzücü gibi karan-

lık dalgalar arasında ilerliyordu. Orada öylece durdum ve yukarı baktım: Başımdan aşağı sıcak suların aktığı bir hamamda gibiydim, ne var ki burada akan su değil ışıktı, ılık bir beyazlık ellerimi yıkıyordu, hafifçe başımdan ve omuzlarımdan aşağı akıyor, adeta bir şekilde içime işliyordu, çünkü içimdeki tüm belirsizlikler birdenbire aydınlanmıştı. Özgürce nefes alıyordum, tertemiz havayı içime çekiyordum, ansızın büyük bir mutlulukla dudaklarımda berrak bir içecek gibi havayı hissettim, yumuşak, mayalanmış ve insanı kolayca sarhoş eden, içinde meyvelerin soluşunu, uzak adaların kokusunu barındıran havayı. Derken güverteye çıktığım andan beri ilk defa rüya görmenin o kutsal hazzına kapıldım, bir de şehvet dolu olan diğer haz vardı, etrafımı saran bu yumuşak şeye bir kadın gibi bedenimi teslim etme hazzı. Gözlerimi yukarıdaki beyaz hiyerogliflere dikip uzanmak istiyordum. Ama şezlonglar kaldırılmıştı, bomboş gezinti güvertesinde hayallere dalıp istirahat edebileceğim hiçbir yer yoktu.

Bu şekilde el yordamıyla ilerlemeye devam ettim, giderek geminin ön kısmına doğru yaklaşıyordum, nesnelere sürekli şiddetlenerek üzerime nüfuz eden ışık yüzünden gözlerim iyice kamaşmıştı. Yakıcı bir şekilde parlayan yıldızların kireç beyazı ışığı nerdeyse canımı acıtıyordu, oysa ben gölgelerin içinde bir yerde, bir mindere uzanıp gizlenmek istiyordum. O parlıyı kendi üzerimde hissetmek değil, etrafımı saran nesnelere yansımasını görmek istiyordum, karanlık bir odadan dışarıdaki manzarayı seyrederek gibi. Halatların üzerinde sendeleye tökezleye yürüyüp çelik tel yığınlarının yanından geçtikten sonra nihayet burna ulaştım, aşağı bakınca geminin burnunun karanlıkta nasıl

ilerlediğini, eriyen ay ışığının köpürerek sivri burnun iki yanına nasıl fişkırdığını görebiliyordum. Pulluk kabaran simsiyah toprağa bir dalıp bir çıkıyor, bense doğanın mağlubiyetinin tüm acısını çekiyor ve dünyevi gücün bu parıltılı oyundaki tüm hazzını tadıyordum. Derken bu seyir esnasında zaman mefhumunu kaybettim. Bir saattir mi böyle dikiliyordum, yoksa yalnızca birkaç dakikadır mı? Devasa bir beşiğe benzeyen gemi bir aşağı bir yukarı sallanarak beni zamanın ötesine götürüyordu. Hissettiğim tek şey hoş bir yorgunluktu. Bir yandan uyumak, rüyalara dalmak istiyordum, öte yandan bu büyüünün etkisinden çıkmamak, aşağıdaki tabutumaya dönmemektir arzum. Ayağımla altımdaki halat yığınının yokladım istemsizce. Oturdum, gözlerimi kapadım, ancak büsbütün karanlığa kapılmadım, çünkü göz kapaklarımın üzerinden gümüş bir parıltı akıyordu. Aşağıda denizin hafif uğultusunu duyuyordum, tepemde ise dünyanın beyaz akıntısının sessiz tınısını. Bu uğultu giderek kanıma karışıyordu: Artık kendimi bile hissedemiyordum, bu duyduğum soluk bana mı aitti, yoksa geminin uzakta atan kalbine mi, bilmiyordum. Akıntıya kapılmışım, gece yarısı âleminin bu aralıksız uğultusunda kayboluyordum.

*

Hemen yanı başımdan gelen hafif ve kuru bir öksürük, korkuyla sıçramama neden oldu. Beni sarhoş eden o düştense neredeyse irkilerek uyandım. O ana kadar kapalı olan gözkapaklarımın üzerindeki beyaz ışık yüzünden kamaşan gözlerimi açıp etrafa bakındım: Tam karşımda, bordanın gölgesinde bir gözlüğün yansımaya benzeyen bir parıltı gördüm; arından kalın ve yuvarlak bir kor, bir piponun ateşi. Oradayken yalnızca aşağıya, geminin sivri burnunun

yardığı köpüklere ve yukarıdaki Güneyhaçı takımyıldızına baktığıın için onca zamandır kıpırdamadan burada oturan bu komşuyu fark etmemiştim besbelli. Hâlâ tam anlamıyla kendime gelemediğim için istemsiz bir şekilde Almanca olarak, “Affedersiniz!” dedim.

“Rica ederim...” diye Almanca karşılık verdi karanlıktaki ses.

İnsanın, yüzünü göremediğı biriyle karanlıkta sessizce yan yana oturmasının ne kadar tuhaf ve ürkütücü olduğunu anlatamam. İçgüdüsel olarak, aynı benim gözlerimi dikip ona baktığıın gibi bu adamın da bana baktığı hissine kapıldım. Fakat tepemizde bembeyaz parıldayarak akıp giden ışık öyle güçlüydü ki kimse gölgedeki siluetten başka bir şey göremezdi. Yalnızca adamın nefes alıp verişini ve piposunu cızırdatarak içine çekişini duyar gibi oluyordum.

Sessizlik dayanılmazdı. Aslında kalkıp gitmek istiyordum, ancak bu çok kabaca, çok patavatsızca olacaktı sanki. Ne yapacağımı bilmediğim için bir sigara çıkardım. Tıslayarak yanan kibrit, bir saniyelğine bulunduğumuz dar alanı aydınlattı. Gözlük camlarının ardında yabancı bir yüz gördüm, bu yüzü daha önce gemide ne bir yemekte görmüştüüm ne de bir koridorda; aniden parlayan alev gözlerini mi acıtmıştı, bu bir sanrı mıydı bilmiyorum, fakat gördüğüm surat korkunç bir şekilde gerilmişti, karanlık bir cine benziyordu. Daha ben tüm detayları inceleyemedi bir anlığına aydınlanan hatlar yeniden karanlığa gömüldü, görebildiğim tek şey adamın silueti, karanlığın içine gömülmüş bir karartıydı ve ara sıra beliren, boşlukta asılı duruyormuş gibi görünen piponun kor ateşi. İkimiz de konuşmuyorduk, bu sessizlik tropikal iklim havası gibi ağır ve bunaltıcıydı.

En sonunda daha fazla dayanamadım. Ayağa kalktım ve kibarca, “İyi geceler,” dedim.

“İyi geceler,” diye yanıt geldi karanlıktan; boğuk, sert ve gergin bir sestti.

Halat takımının üzerinde tökezleyerek güç bela direklerin yanından ileri yürüdüm. Tam o sırada arkamda bir ayak sesi duydum, aceleci ve endişeli bir ayak sesi. Az önce yanında oturduğum adama aitti bu sesler. İstemsizce olduğum yerde kaldım. Fazla yakınımaya gelmedi, karanlıktaki adımlarında bir çeşit korku ve sıkıntı vardı sanki. “Affedersiniz,” dedi sonra kaygılı bir sesle, “sizden bir şey rica edebilir miyim? Ben... ben...” Kekeleydi, çekindiği için konuşmasına hemen devam edemedi. “Benim... benim... burada gizlenmek için oldukça özel sebeplerim var... Yastayım... gemideki kalabalıktan uzak duruyorum... Kastettiğim siz değilsiniz... hayır, hayır... Sizden tek ricam... Gemideki kimseye beni burada gördüğünüzden bahsetmezseniz size minnettar olurum... Şu aralar insanların arasına karışmamı engelleyen... tabiri caizse kişisel sebeplerim var... evet... yani... gece vakti burada birini... beni gördüğünüzden bahsederseniz bu benim için çok utanç verici...” kelimeler tekrar boğazında düğümlendi. Hemen arzusunu yerine getireceğimin sözünü verip şaşkınlığını dağıttım. El sıkışıp anlaştık. Sonra kamarama gittim ve ağır, tuhaf derecede karmaşık, resimlerin iç içe geçtiği bir uykuya daldım.

*

Sözümü tuttum ve şeytan beni ne kadar dürtse de bu garip karşılaşmadan gemideki kimseye söz etmedim. Çünkü bir gemi yolculuğunda en ufak şey bile büyük bir olaya

dönüşürdü, ufuktaki bir yelken, sıçrayan bir yunus, yeni keşfedilen bir flört, sıradan bir şaka... Bunun yanında, bu sıradışı yolcu hakkında daha fazla şey öğrenme arzusuyla yanıp tutuşuyordum: Ona ait isimle karşılaşma ümidiyle yolcu listesini inceledim, onunla ilişkisi olabilecek birini görmek için insanları gözlemledim; gün boyu üzerimde gergin bir sabırsızlık hâkimdi, onu tekrar görüp göremeyeceğimi öğrenmek için heyecanla akşamı bekliyordum. Esrarengiz psikolojik vakaların benim üzerimde adeta tedirgin edici bir gücü vardı, ipuçları toplayıp bir şeyler keşfetme arzusu kan akışımı hızlandırıyordu, tuhaf insanları tanıma arzusuna kapılmam için yalnızca onların varlığından haberdar olmam yeterliydi, bir kadının bir şeye sahip olmak için duyduğuyla aynı şiddette bir arzu. Gün bitmek bilmiyor, parmaklarımın arasında uzayıp gidiyordu. Erkenden yattım, gece yarısı uyanacağımı biliyordum, bu arzu beni uyandıracaktı.

Gerçekten de bir önceki günle aynı saatte uyandım. Saatin fosforlu kadranında, akrep ve yelkovan üst üste gelerek parlak bir çizgi oluşturmuştu. Alelacele kalkıp bunaltıcı kamaradan, daha bunaltıcı olan geceye çıktım.

Yıldızlar aynı dün geceki gibi parlıyor, sallanan geminin üzerine ışık huzmelerini saçıyorlardı, en yükseklerde Güneyaçı alev alev yanıyordu. Her şey dünkü gibiydi –tropik bölgelerde gece ve gündüz bizim oralara kıyasen çok benzerdir birbirine– farklı olan tek şey içimde yükselen yumuşak ve hayali hoşnutluktu. Adını koyamadığım bir şey beni kendine çekiyor, aklımı karıştırıyordu; bu şeyin beni nereye çekeceğini biliyordum: Geminin burnundaki karanlık köşeye, o esrarengiz adamın yine hareketsiz bir

şekilde orada oturup oturmadığını görmeye. Yukarıda gemi çanı çaldı. Bu beni harekete geçirdi. Adım adım, gönülsüzce ama bir çekime kapılmışçasına o tarafa yöneldim. Daha bodoslamaya varmamıştım ki ansızın ileride kırmızı bir göze benzeyen bir şeyin parladığını gördüm: Pipo. Demek oradaydı.

Korkuya kapılarak istemsizce geri çekildim ve olduğum yerde kaldım. Hemen oradan uzaklaşacaktım ki karanlığın içinde bir şey hareket etti, ayağa kalktı, iki adım attı ve birden tam önümde onun kibar ve çekingen sesini duydum.

“Affedersiniz,” dedi, “galiba yine dünkü yerinize oturmak istiyordunuz, ama beni fark edince vazgeçtiğinizi görür gibi oldum. Lütfen, buyurun oturun, ben gidiyorum.”

Aceleyle lafa girip kalmasının benim için bir mahsuru olmadığını, yalnızca onu rahatsız etmemek için geri çekildiğimi söyledim. “Beni rahatsız etmiyorsunuz,” dedi buruk bir sesle, “aksine, nihayet yanımda birinin olmasından memnuniyet duyuyorum. On günden beri tek kelime konuşmadım... aslında yıllardır konuşmadım... bu yüzden konuşmak çok zor gelir, insan her şeyi içine attığından boğulmuştur çoktan... Artık kamaramda oturamıyorum, o... o tabutta... artık oturamıyorum... diğer yandan insanlara da tahammül edemiyorum, çünkü gün boyu hiç susmadan gülüyorlar... Buna katlanamıyorum... sesleri kamarama kadar geliyor, kulaklarımı tıkıyorum... Tabii bilmiyorlar, benim... bilmiyorlar işte, hem bu yabancıları neden ilgilendirsin ki...”

Tekrar durakladı. Sonra birden telaşla şöyle dedi:

“Fakat sizi rahatsız etmek istemiyorum... lütfen gevezeliğimi bağışlayın.”

Eğilerek selam verdi ve gitmeye yeltendi. Ancak aceleyle onu geri çevirdim. “Katiyen beni rahatsız etmiyorsunuz. Burada sakince birkaç kelime konuşmaktan ben de çok memnunum. Sigara almaz mısınız?”

Bir tane aldı. Kibritle sigarasını yaktım. Titreyen alevin ışığında suratı yine karanlık köşede belirginleşti, ama bu defa doğruca bana dönüktü: Gözlük camlarının arakasındaki gözleri hırsla ve delice bir arzuyla yüzümü inceliyordu. Ürperdim. Bu adamın konuşmak istediğini, konuşmak zorunda olduğunu hissettim. Ona yardımcı olmak için yapmam gereken ise susmaktı.

Tekrar oturduk. Yanındaki şezlonga buyur etti beni. Sigaralarımız yanıyordu, onunkinin ucunun karanlıkta huzursuzca hareket edişinden elinin titrediğini anladım. Sonra alçak bir sesle sordu:

“Çok yorgun musunuz?”

“Hayır, hiç değilim.”

Karanlıktaki ses yine durakladı. “Sizden bir şey rica etmek istiyorum... daha doğrusu, size bir şey anlatmak istiyorum. Karşıma çıkan ilk insana bunu anlatmak istememin ne kadar abes olduğunu biliyorum, çok iyi biliyorum, ama... ben... ben korkunç bir ruhsal bunalım içindeyim... mutlaka ama mutlaka biriyle konuşmak zorunda olduğum bir noktadayım... yoksa mahvolurum... Eğer anlatırsam... evet, anlatırsam ne demek istediğimi anlayacaksınız... Bana yardım etmeniz olanaksız olduğunu biliyorum... ama bu sessizlik beni hasta etti... ve hasta biri diğerlerine hep gülünç gelir.”

Lafını böldüm ve kendini bu kadar üzmemesini rica ettim. Bana istediğini anlatabileceğini söyledim, elbette ona hiçbir şey için söz veremezdim, ama iyi niyet göstermek bir insanlık göreviydi. “Çaresiz biriyle karşılaşan kişi, o insana yardım etmekle yükümlüdür,” dedim.

“İyi niyet gösterme görevi... bunu deneme görevi... Yani diyorsunuz ki siz de bununla... iyi niyet göstermeyle görevlisiniz.”

Bu cümleyi üç defa tekrarladı. Tekrarındaki bu donuk ve inatçı hava beni korkutmuştu. Deli miydi bu adam? Yoksa sarhoş muydu?

Sanki aklımdan geçirdiğim bu düşünceleri sesli olarak ifade etmişim gibi aniden, bambaşka bir sesle şunları söyledi:

“Belki de deli veya sarhoş olduğumu düşüneceksiniz. Hayır, ikisi de değilim, henüz değilim. Yalnızca söylediğiniz o söz garip bir şekilde beni etkiledi... Garip bir şekilde diyorum, çünkü üzülmemeye sebep olan şey tam da bu, yani insanların böyle bir görevinin olup olmadığı... bu görev...”

Yine kekelemeye başladı. Sonra kısa bir süre duraksadı ve silkelenerek tekrar lafa girdi.

“Ben doktorum. Bu meslekte sık sık bu tür vakalarla karşılaşılır, böyle vahim vakalarla... evet, insanın görevi olup olmadığına karar veremediği sınır vakaları diyebiliriz bunlara... Zira, yalnızca karşısındakine karşı bir görevi yoktur insanın kendine karşı, devlete karşı, bilime karşı da vardır... Yardım etmesi gerekir elbette, bunun için oradadır... fakat bunun gibi düsturlar hep teoride kalır... Hangi noktaya kadar yardım etmek gerekir? ... Siz tanımadığım bir yabancısınız, siz

de beni tanımıyorsunuz, beni gördüğünüzü kimseye söylememenizi rica ediyorum sizden... Pekâlâ, susuyorsunuz, bu görevi yerine getiriyorsunuz... Sizden benimle konuşmanızı istiyorum, çünkü kendi sessizliğimde boğuluyorum... Beni dinlemeyi kabul ediyorsunuz... pekâlâ... Fakat bunlar zaten kolay... Peki ama beni yakalayıp küpeşteden aşağı, denize atmanızı istesem... İşte bu noktada iyilik, yardımseverlik sona erer... ne olursa olsun biter... insanın kendi yaşamının, kendi sorumluluklarının başladığı yerde... bir yerde bitmesi de gerekir aslında... bu görev bir noktadan sonra son bulmak zorunda... Veya bir doktor için görevin bitmesi diye bir şey olamaz mı yoksa? Yalnızca üzerinde Latince yazılar olan bir diploması var diye bir Mesih, herkese yardım eden biri mi olmak zorunda?... bir kadın... ya da bir adam gelip de ondan bir soylu, yardımsever ve iyi bir insan olmasını isterse, gerçekten de o doktor hayatını ortaya koyup kanının son damlasına kadar çalışmalı mıdır? Evet, bir yerde görev biter... insanın yapacak daha fazla bir şeyi olmayan o yerde, evet tam da orada...”

Yine durakladı ve kendini topladı.

“Affedersiniz... birden heyecana kapıldım... fakat sarhoş değilim... henüz değilim... ama itiraf etmeliyim ki bu cehennem yalnızlığından o da sık sık başıma geliyor... Düşünsenize, tam yedi yıl boyunca nerdeyse sadece yerlilerin ve hayvanların olduğu bir yerde yaşadım... böyle olunca insan sakın sakın konuşmayı unuttuyor. Yani insan konuşmaya bir başlayınca sözcükler su gibi akıp gidiyor... Ama durun... evet, hatırladım... size bir şey soracaktım, size bir olaydan bahsedecek ve o olayda insanın yardım etme görevinin olup olmadığını soracaktım... bir iyilik meleşti

misali yardım etmek... Ama korkarım konuşmam uzun sürecek. Yorgun olmadığınızı emin misiniz?”

“Evet, hiç yorgun değilim.

“Size... size teşekkür ederim... Almaz mısınız?”

Elini arkasına götürüp karanlıkta bir şeyler aradı. Birbirine çarpan iki, üç ya da daha fazla şişenin şingirtisi duyuldu, şişeleri alıp yanına koydu. Bana bir bardak viski ikram etti. Ben küçük bir yudum alırken o kendi bardağını fondip yaptı. Bir müddet sessizce durduk. O sırada çan çaldı: Saat yarım olmuştu.

*

“Evet... size bir olaydan bahsetmek istiyorum. Farz edelim küçük bir... küçük bir şehirde bir doktor varmış... ya da daha doğrusu taşrada... bir doktor... bir doktor..”

Yine sustu ve ardından ani bir hareketle koltuğunu yaklaştırdı.

“Böyle olmayacak. Size her şey doğru düzgün anlatmam gerekiyor, en başından, yoksa anlamazsınız... Örnek vererek ya da varsayımlarla olacak iş değil bu... başımdan geçen olayı anlatmalıyım size. Utanılacak, gizlenecek bir şey yok. İnsanlar önümde çırılçıplak soyunuyor; bana yaralarını, idrarlarını, dışkılarını gösteriyor... Yardım isteyen, lafi dolandırmadan konuşmalı ve hiçbir şey gizlememelidir. Yani size hayali bir doktorun başına gelenleri anlatmayacağım... önünüzde soyunacağım ve diyeceğim ki, ben... bu berbat yalnızlığın içinde, insanın ruhunu kemiren, kemiklerindeki iliği emen lanet olası ülkede utanmanın ne olduğunu unuttum.”

Yerimde kıpırdanmış olmalıyım ki sözlerine ara verdi.

“Ah, itiraz ediyorsunuz... anlıyorum, Hindistan'dan, tapınaklardan, palmiye ağaçlarından ve iki aylık seyahatinizin tüm romantizminden çok etkilendiniz. Haklısınız; trende, arabada veya çekçekte gezilince tropikler büyüleyicidir. Yedi yıl önce buraya ilk geldiğimde ben de böyle hissetmiştim. Neler düşlememiştim ki! Dillerini öğrenecektim, kutsal kitapları asıl metinlerden okuyacaktım, hastalıklar üzerine çalışacak, bilimsel araştırmalar yapacaktım, yerli halkın ruhsal durumunu keşfedecektim, yani Avrupa jargonunda söylendiği gibi, bir insanlık, uygarlık misyoneri olacaktım. Oraya giden herkes aynı hayallere dalar. Ama oradaki görünmez sırça sarayda insanın gücü tükenir, ne kadar kinin yutsa da düşmek bilmeyen ateşi içini kavurur, bitkin düşer, tembelleşir, bir denizanası gibi yumuşar. Büyük şehirlerden uzaklaşıp böyle lanet olası bir bataklığa gelince bir Avrupalı olarak insan gerçek benliğinden bir şekilde kopar. Er ya da geç herkes kırılma noktasına gelir, kimi içmeye başlar, kimi esrarkeş olur, kimi de kavgaya dövüşe bulaşır ve hepsi birer canavara dönüşür – herkes bu delilikten payını alır. Avrupa'yı özler insan, bir gün tekrar bir sokakta yürümenin, beyaz tenli insanlarla birlikte aydınlık bir taş odada oturmanın hayalini kurar, yıldan yıla bunu düşler; fakat tatil zamanı geldiğinde ise gidemeyecek kadar miskinleşmiştir. Oradakiler tarafından unutulduğunu bilir insan, artık bir yabancıdır, bu denizde herkesin ezip geçtiği bir midye gibidir. Bu yüzden kalır insan, o sıcak ve ıslak ormanlarda hapsolüp çürür gider. Kendimi bu pislik yuvasına sattığım o lanetli günü nasıl unuturum...

Aslına bakarsanız bu pek de gönüllü olarak alınmış bir karar değildi. Almanya'da üniversite okumuş, tıp fakültesinden başarıyla mezun olmuşum, hatta Leipzig Hastanesi'nde çalışıyordum, iyi bir doktordum. O sıralar tıp dergilerinin eski sayılarında ilk kez benim kullandığım yeni bir iğne hakkında büyük yankı uyandıran haberler yayımlanmıştı. Orada bir kadın vardı, kendisiyle hastanede tanışmıştım; sevgilisini öyle bir delirtmişti ki sonunda adam kadını bir silahla vurmuştu. Kısa bir zaman sonra beni de aynı şekilde delirtti. Aklımı başımdan alan kibirli ve soğuk bir tavrı vardı kadının. Böyle baskın karakterli ve pervasız kadınlara karşı oldum olası meyilliydim zaten, ama bu beni ezip büzüyor, adeta kemiklerimi un ufak ediyordu. Ne isterse yapıyordum, hatta onun için –artık bunu söylememde bir sakınca yok, ne de olsa aradan sekiz yıl geçti– onun için hastane kasasına el attım. Olay duyulduğunda ise iblis kadın çoktan ortadan kaybolmuştu. Amcam sayesinde meselenin üzeri kapandı, fakat oradaki kariyerim bitmişti artık.

Tam o sıralar Hollanda hükümeti sömürgelerde çalışacak doktorlar arıyor ve bir miktar avans veriyordu. 'Avans verdiklerine göre temiz bir iş olmalı,' diye düşündüm hemen. O hummalı bölgelerde mezar sayılarının bizimkine kıyasla üç kat daha hızlı arttığını biliyordum, ama insan gençken hastalığın ve ölümün daima başkalarına gideceğini düşünüyor... Eh, fazla seçeneğim yoktu. Rotterdam'a gittim, on yıllık hizmet için yazıldım, oldukça dolgun bir tomar para aldım, yarısını eve amcama gönderdim, kalan yarısını da oradaki limanda bir kadına kaptırdım, sadece öteki lanet kadına çok benzediği için elimde ne var ne yoksa aldı. Tüm param, zamanım ve umutlarım elimden alınmış bir

halde Avrupa'dan ayrıldım; gemi limandan demir alırken çok da üzgün değildim. Sonra tıpkı siz ve diğer herkes gibi güvertede oturup Güneyhaçı takımyıldızına ve palmiyelere baktım. Yüreğim kabarıyordu, ormanların, yalnızlığın ve sessizliğin hayalini kuruyordum; sonra yalnızlığı iliklerime kadar yaşadım. Beni, insanların, kulüplerin, golfün, kitapların ve gazetelerin olduğu Batavia veya Surabaya gibi bir şehre göndermek yerine, en yakın şehre iki günlük mesafedeki –adının bir önemi yok– bir ilçe hastanesine atadılar. Çevremdekiler yalnızca birkaç suratsız, kara kuru memur ve birkaç melezden ibaretti, geriye kalan ise uçsuz bucaksız orman, bitkiler, ağaçlar ve bataklık.

Başlarda durum o kadar dayanılmaz değildi. Türlü türlü çalışmalar yapıyordum; bir keresinde, teftiş gezisine çıkan devlet başkanı yardımcısı bir kaza geçirip üzerine düşen araba bacağını parçaladığında, hiçbir yardım almadan büyük yankı uyandıran bir ameliyat gerçekleştirdim. Yerlilerin zehirlerini ve silahlarını topladım, kendimi dinç tutmak için yüzlerce ufak şeyle uğraştım. Fakat bütün bunlar Avrupa'dan gelirken içimde bulunan gücü koruyabildiğim müddetçe devam etti; sonra kurudum kaldım. Oradaki birkaç Avrupalıdan hoşlanmıyordum, onlarla ilişki kestim, içki içmeye ve kendi hayal dünyamda kaybolmaya başladım. Ne de olsa iki yıl sonra emekli olacaktım, Avrupa'ya geri dönecek ve tekrardan bir hayat kurabilecektim. Doğrusu beklemekten başka bir şey yapmadım, sessizce oturdum ve bekledim. Eğer o... eğer bunlar olmasaydı hâlâ öyle oturuyor olurdu.”

*